

ПРИЧИНИ КРИЗИ ЛІКВІДНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У статті розглядаються причини кризи ліквідності банківської системи України, показники, які вимірюють рівень ліквідності банківської системи та фактори, які впливають на неї. Наведені основні характеристики регресійних моделей залежності показника загальної банківської ліквідності.

The article the reasons of crisis of liquidity of the banking system of Ukraine, indexes, which measure the level of liquidity of the banking system and factors which influence on it, are devoted in the article. Basic descriptions of regressive models of dependence of index of general bank liquidity are resulted.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Починаючи з 2008 року в Україні комерційні банки масово почали втрачати свою ліквідність. Сьогодні ж ціла низка банків стоїть перед явною та прихованою проблемою втрати своєї ліквідності. З цього випливає сумний висновок про те, що уся банківська система України знаходиться в становищі явної та прихованої кризи своєї ліквідності. Усе це потребує, перш за все, висвітлення причин виниклої кризи цілої системи банків та висвітлення факторів, які спричинили кризу не одного банку, а їх більшості в країні. По-друге, це потребує висвітлення і самої сутності поняття «ліквідність банківської системи» та тих показників, які кількісно визначають той чи інший рівень ліквідності всієї банківської системи, чого до сьогодні не існує в країні.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років показав, що впритул до 2005 року в іноземній та вітчизняній економічній літературі практично не існувало поняття «ліквідність банківської системи», сутність якого якісно відрізняється від сутності поняття «ліквідність банку». Починаючи з 2005 року, ціла низка вітчизняних науковців стала приділяти пильну увагу сутності поняття «ліквідність банківської системи», яке, однак, ще не введене в нормативну та інструктивну літературу НБУ.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми полягає в тому, що пропонувані визначення сутності поняття «ліквідність банківської системи» не вільні від тих самих помилок, які існують і у визначенні поняття «ліквідність банку» (тобто у визначенні сутності ліквідності банківської системи так само як і у визначенні сутності ліквідності окремого банку не враховується необхідність виконання банками та їх системою своїх зобов'язань перед вкладниками готівкою та по їх першій вимозі), що призводить до ототожнення ліквідності і платоспроможності банку і банківської системи. До того ж відсутність однозначного визначення сутності поняття «ліквідність банківської системи» не дозволяє зробити всебічний аналіз її стану та причин виниклої кризи.

Мета статті полягає в необхідності висвітлити причини кризи ліквідності банківської системи України, факторів, які впливають на ліквідність банківської системи, то спробувати уточнити існуюче визначення сутності поняття «ліквідність банківської системи».

Виклад основного матеріалу дослідження. Банківська система країни являє собою сукупність банків, які охоплені мережею договірних кореспондентських відносин. Наявність кореспондентських відносин, що зв'язують усе банки країни в єдину банківську систему, означає існування в економіці країни якісно іншого формування, функціонування якого суттєво відрізняється від функціонування окремого банку. Відповідно, і ліквідність банківської системи, і її платоспроможність якісно відрізняються від однойменних понять окремого банку. Але і сутність поняття «ліквідність банку», і сутність поняття «ліквідність банківської системи» (яке практично взагалі не розглядалося раніш ні у вітчизняній спеціальній, ні в нормативній літературі) сьогодні має потребу в додатковому обговоренні.

Наприклад, як відзначають окремі автори, економічна сутність ліквідності банківської системи виражається «...у забезпеченні своєчасності, повноти і безперервності виконання всіх грошових зобов'язань банківської системи та достатності коштів відповідно до потреб розвитку економіки.» [1,с.7], або як «...здатність забезпечити достатність грошової маси й кредитних ресурсів для економіки країни» [2,с.150].

На наш погляд, у цих визначеннях ліквідності банківської системи допущена та ж неточність, що й у визначенні ліквідності окремого банку. Вона виражається в тому, що розглядається забезпеченість виконання банківською системою всіх її грошових зобов'язань (або забезпеченість зобов'язань взагалі грошовою масою, а не її готівковою часткою), що є дуже розмитим, хоч має принципове значення в дотриманні ліквідності взагалі, і ліквідності банківської системи, зокрема. Доречно відзначити, що сьогодні грошова маса в Україні різко зросла (з 396 млрд. грн. на початок 2008 року до 481,1 млрд. грн. на початок листопада того ж року), у той час як обсяг реального ВВП різко скоротився. Відповідно, сьогодні грошова маса, пропонована банківською системою України, є більш ніж достатньою й, навіть, надлишковою, однак ліквідність банківської системи країни при цьому порушена. Із цього можна зробити дуже важливий висновок про те, що не достатність забезпеченості економіки країни грошовою масою визначає ліквідність її банківської системи, а інші фактори, серед яких варто назвати, насамперед, здатність (нездатність) банків і усієї банківської системи виплачувати на першу вимогу своїх вкладників готівку за своїми зобов'язаннями.

До того ж зауважимо, що здатність банківської системи забезпечити економіку достатньою сумою кредитних ресурсів сама по собі здатна привести й окремих банків, і всю банківську систему в цілому до втрати своєї ліквідності (коли обсяг наданих банківською системою позичок виявиться набагато більшим залучених нею реальних коштів).

Викладене дозволяє зробити висновок про те, що пропоновані сьогодні визначення ліквідності банківської системи не розкривають сутності цього поняття. Останнє обумовлено тим, що здатність банківської системи забезпечити економіку країни достатньою сумою грошової маси й кредитних ресурсів може й бути, а от ліквідність банківської системи, все ж таки, буде відсутня, тому що в країні немає достатньої суми готівки для видачі її вкладникам на першу вимогу останніх, що й відзначається сьогодні в Україні (табл.1).

Таблиця 1

Обсяги реального ВВП, МЗ, М0, наданих в економіку країни позичок і залучених вкладів банківською системою України в 2000-2007 рр. (станом на кінець року, млрд. грн.) [3,с.485; 4,с.86,116]

Показники	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ВВП реальн.	1,42	1,55	1,63	1,78	2,00	2,05	2,2	2,36
ВВП номін.	170,0	204,2	225,8	267,3	345,1	441,4	544,1	712,9
МЗ	32,2	45,7	64,9	95,0	125,8	194,1	261,1	396,1
у т.ч. готівка	12,8	19,5	26,4	33,1	42,3	60,2	75,0	111,1
МЗ, в % до ВВП номінального	18,9	22,4	28,7	35,5	36,45	44,0	48,0	55,6
Позички	19,6	28,4	42,0	67,8	88,6	143,4	245,2	426,9
Вклади	18,7	25,6	37,7	61,5	82,9	132,7	184,2	279,7

Як видно з даних табл. 1, обсяг грошової маси по агрегату МЗ у десятки та сотні разів перевищує обсяг реального ВВП, що свідчить про те, що банківська система країни з надлишком забезпечує грошовою масою обсяг реального ВВП. Разом з тим, обсяг номінального ВВП, як видно з тієї ж табл. 1, забезпечений грошовою масою лише на 18,9% (в 2000 р.) і на 55,6% (в 2007 р.). Однак, з того, що обсяг номінального ВВП виражений у поточних цінах, які рік у рік безупинно підвищуються (у значній мірі через ріст грошової маси, безупинно нарощуваної НБУ і банківською системою) впливає, що саме банківська система країни сприяє росту грошової маси. За таких умов навряд чи є підстави говорити про те, що банківська система України не має «...здатності забезпечити достатність грошової маси...» країни. Разом з тим, маючи здатність забезпечувати достатньою сумою грошової маси економіку країни (обсяг її реального ВВП) її банківська система не має здатності підтримувати свою ліквідність, бо значне число банків України сьогодні випробовує явний

або схований брак готівки для виконання своїх зобов'язань на першу вимогу вкладників. І, як видно з даних табл. 1, обсяг готівки поза банками на початок 2008 року (111,1 млрд. грн.) значно менший обсягу номінального ВВП (712,9 млрд. грн.), що саме і визначає брак готівкових коштів в країні.

Слід зазначити, що будучи позитивним моментом у практично першому висвітленні у вітчизняній літературі такого поняття як ліквідність банківської системи, у ньому, разом з тим, існує ряд помилкових стверджень. Наприклад, ототожнюються здатність (як дії) банку й банківської системи забезпечити вчасно й у повному обсязі виконання власних грошових зобов'язань із джерелами такої здатності [1,с.7], що далеко не те ж саме і що утруднює читачеві розуміння сутності поняття «ліквідність банківської системи». Відштовхуючись від усього вищевикладеного, спробуємо дати своє бачення економічної сутності ліквідності банківської системи, не претендуючи, при цьому, на абсолютність та закінченість судження.

На наш погляд, під ліквідністю банківської системи країни варто розуміти її здатність (також як і кожного окремо взятого банку цієї системи) безперервно забезпечувати виконання своїх зобов'язань готівкою в будь-який момент часу у валюті створеного зобов'язання по першій вимозі вкладників і надійних позичальників.

Такий підхід до трактування ліквідності банківської системи накладає особливу відповідальність на НБУ в підтримці ліквідності банківської системи. Це означає, що центральний банк, як кредитор в останній інстанції, при виникненні у будь-якого банку (у ряду банків) банківської системи утруднень із ліквідністю, повинен негайно надавати в банківську систему (за умов звернення банків до НБУ і наявності в них достатньої суми цінних паперів) в порядку її рефінансування необхідні позички в готівковій формі та й у валюті створених банками зобов'язань або за рахунок емісійного ресурсу, або за рахунок золотовалютних резервів НБУ. При цьому НБУ, як центральному банку банківської системи, слід робити все, щоб не допустити, навіть, найменших ознак прояву нездатності банківської системи виконувати свої зобов'язання та запобігти можливості появи у клієнтів і тіні недовіри до банку й до банківської системи країни, бо це може привести до кризи останньої.

Що стосується кількісного виміру ліквідності банківської системи, то на думку окремих авторів він визначається «...обсягом і структурою активно-пасивних операцій усіх банків, регулюється обліковою ставкою і нормами резервування НБУ, економічними нормативами ліквідності» [2,с.150]. Безумовно, ліквідність банківської системи залежить від обсягів і структури активно-пасивних операцій усіх банків, але, перш за все, від їх збалансованості по строкам та сумам, що, на наш погляд, має суттєве значення [6,7,8].

Доречно відзначити, що банки мають можливість видавати безготівкові позички понад наявних у них ресурсів, зараховуючи ці позички на поточні рахунки позичальників. За таких умов банки створюють останнім капітал, який вони можуть використовувати на свій розсуд, у тому числі і отримати його готівкою, що, власне, і впливає на можливість зниження рівня ліквідності банку. Саме за таких умов видача позичок понад суми наявних ресурсів завжди супроводжувалася й супроводжується контролем банку за своєю ліквідністю й, у першу чергу, по такому показнику як позички/вклади. Цей контроль може здійснювати і центральний банк і, орієнтуючись на даний показник, контролювати тенденції ліквідності банківської системи в цілому й вживати заходів до її регулювання.

Використання показника позички/вклади як показника ліквідності банків та банківської системи виходить із допущення, що позички є найменш ліквідним з активів, які приносять дохід. Зрозуміло, що чим більша частка залучених у вклади коштів розміщена у позички, тим нижче ліквідність банку й банківської системи в цілому. При цьому наявність тенденцій безперервного росту цього показника в усіх банках означає й зріст його в усій банківській системі, що є свідченням про зниження банківської ліквідності, як банків, так і всієї банківської системи. Незважаючи на наявні недоліки показника позички/вклади, він, проте, дає можливість кожному банку оцінювати тенденції рівня своєї ліквідності, а центральному банку оцінювати тенденції рівня ліквідності всієї банківської системи країни і, відповідно, вживати заходів до підтримки ліквідності банківської системи країни.

Разом з тим, сьогодні не існує навіть однозначного трактування сутності поняття «ліквідність банківської системи». Відповідно не існує і показників та вимірювачів рівня ліквідності банківської системи. Однак з того, що під ліквідністю банківської системи слід розуміти її здатність (також як і кожного окремо взятого банку цієї системи) безперервно забезпечувати виконання своїх зобов'язань готівкою в будь-який момент часу (у валюті створеного зобов'язання) по першій вимозі вкладників по усіх їх вкладах як поточних так і строкових, незалежно від закінчення строку дії депозитного договору, то більш точними показниками ліквідності банківської системи, на наш погляд, можуть бути тільки такі показники, які найбільшою мірою відображують сутність ліквідності як окремого банку, так і всієї банківської системи. Це означає, що з того, що коли ліквідність банку розглядати скрізь призму його спроможності по першій вимозі вкладника видати йому готівку (бо саме готівкою вкладник вніс свій вклад у банк) та ще й по будь-якому вкладу – поточному чи строковому (бо власник має право сам вирішувати час, коли йому потрібні його гроші, які знаходяться у банку) то усі показники ліквідності банківської системи слід розраховувати як відношення первинних і вторинних резервів ліквідності (тобто готівкових та прирівняних до них коштів разом з високоліквідними цінними паперами) до загальної суми не поточних, а усіх вкладів (поточних та строкових), які залучив банк. За таких умов, на наш погляд, серед показників ліквідності банківської системи слід використовувати такі:

Лбсм – показник миттєвої ліквідності банківської системи (Ліквідність банківської системи миттєва), який слід, як нам здається, розраховувати як відношення первинних резервів ліквідності банківської системи (сумарних залишків коштів у касах банків і на їх коррахунках Ностро) до загальної суми залучених системою вкладів. На наш погляд цей показник слід розраховувати аналогічно показнику миттєвої ліквідності банків (Н4), з тією лише різницею, що усю суму первинних резервів банківської системи слід відносити не до суми залучених банком поточних вкладів, а до загальної суми усіх вкладів, залучених банками системи. Останнє зумовлено тим, що кожний банк системи повинен бути готовим по першій несподіваній та раптовій вимозі власника (власників) будь-якого вкладу, в тому числі і строкового, видати йому готівку.

Лбстд – показник триденної ліквідності банківської системи (Ліквідність банківської системи триденна), який, на наш погляд, слід розраховувати як відношення першокласних високоліквідних активів (вторинних резервів ліквідності) банківської системи до загальної суми залучених нею вкладів, а не лише до суми залучених банківською системою поточних вкладів (за тією ж причиною, що і розрахунок передуючого показника Лбсм). Це зумовлено тим, що коли банк вважає себе ліквідним, то він повинен в строк не більший ніж в три банківські дні видати вкладнику і його строковий вклад, якщо той перевищує обумовлену банком суму, наприклад, більшу ніж еквівалент 100000 доларів США.

На наш погляд, цей показник (Лбстд) слід розраховувати аналогічно показнику поточної ліквідності банків (Н5), з тим однак, що у сумі вторинних резервів і банків, і банківської системи не мають бути позички, надані банківською системою.

Лбсз – показник, загальної ліквідності банківської системи (Ліквідність банківської системи загальна), який, на наш погляд, слід розраховувати як відношення суми первинних і вторинних резервів ліквідності банківської системи до загальної суми залучених нею вкладів. Цей показник ліквідності банківської системи є найбільш показовим, бо він охоплює усю суму ліквідних активів як окремого банку, так і усієї банківської системи до усієї ж суми залучених системою (окремим банком) вкладів.

Значення величин цих показників ліквідності банківської системи, на нашу думку, повинні бути більші, ніж встановлені універсальним окремим банкам відповідні нормативи ліквідності. Це обумовлено тим, що в банківській системі країни присутні різні спеціалізовані банки – ощадні, іпотечні, розрахункові (клірингові) інвестиційні та інші, для яких нормативи ліквідності значно більші ніж для універсальних банків.

З того, що необхідність виплат готівки торкається, перш за все, вкладів населення, які залучаються банками саме в готівковій формі, впливає, що серед показників ліквідності

банківської системи, на наш погляд, доцільно встановити і показник ліквідності банківської системи, як відношення високоліквідних активів банківської системи до загальної суми вкладів, залучених від населення (Лбсва/вн). За для аналізу причин, які впливають на втрачання банківською системою своєї ліквідності, тобто створюють її кризу, нами було проведено кореляційно-регресійний аналіз факторів, які впливають на ліквідність банківської системи, оцінену по показникам Лбсм, Лбстд та Лбсз.

За допомогою кореляційно-регресійного аналізу було проаналізовано наявність (відсутність) впливу макроекономічних факторів (ВВП реальн.; ІСЦ; грошової бази; готівкової грошової маси М0; усього резервів в НБУ (X9); усього обов'язкових резервів в НБУ (X10); доходів населення по оплаті праці; поточних видатків населення; співвідношення доходів населення по оплаті праці із поточними видатками населення (X6); прожиткового мінімуму); факторів, які відображують деякі сторони банківської діяльності (усього позичок; усього депозитів; співвідношення загальної суми позичок і депозитів; співвідношення довгострокових позичок до поточних вкладів (X14); обсягів позичок рефінансування та їх співвідношення із обсягом усіх вкладів – X12); інструментів грошово-кредитного регулювання (норми обов'язкового резервування (X7); рівня облікової ставки; обсягів операції на відкритому ринку, а також фактору часу – t, які впливають на ліквідність банківської системи (усього 16 факторів) за показниками Лбспр, Лбсвтр та Лбсз, які враховують тільки суму усіх поточних вкладів а також таких, які враховують загальну суму усіх залучених системою вкладів. Аналіз показав, що найбільш узагальнюючим показником є показник загальної ліквідності банківської системи – Лбсз, який враховує загальну суму усіх залучених системою вкладів, а не тільки поточних вкладів. Для встановлення залежності між показником загальної ліквідності банківської системи Лбсз (Y) в трендові регресійні моделі були включені всі 16 вищеозначених факторів (за період 2004-2007 років).

За допомогою кореляційного аналізу було встановлено, що на загальну ліквідність банківської системи (Y) практично не впливають обсяги ВВП (тіснота зв'язку 0,616, коефіцієнт детермінації 0,379, значимість фактора 0,78, значимість моделі 0,31); рівень ІСЦ (тіснота зв'язку 0,274, коефіцієнт детермінації 0,075, значимість фактора 0,28, значимість моделі 0,04); прожитковий мінімум (тіснота зв'язку 0,325, коефіцієнт детермінації 0,106, значимість фактора -0,33, значимість моделі 0,06); поточні видатки населення (тіснота зв'язку 0,216, коефіцієнт детермінації 0,046, значимість фактора -0,21, значимість моделі 0,03); доходи населення від оплати праці (тіснота зв'язку 0,092, коефіцієнт детермінації 0,008, значимість фактора -0,07, значимість моделі 0,004); обсяг операцій на відкритому ринку (тіснота зв'язку 0,199, коефіцієнт детермінації 0,040, значимість фактора 0,19 і значимість моделі 0,02) та облікова ставка (тіснота зв'язку 0,863, коефіцієнт детермінації 0,745, значимість фактора -1,70 і значимість моделі 1,46). Разом з тим, проведений кореляційно-регресійний аналіз дозволив виявити фактори, які дуже тісно впливають на загальну ліквідність банківської системи. Загальні характеристики регресійних моделей по факторах, які суттєво впливають на загальну ліквідність банківської системи (Y) наведені у табл.2.

Таблиця 2

Основні характеристики регресійних моделей залежності показника загальної банківської ліквідності

Регресійні моделі	Коефіцієнт кореляції R	Коефіцієнт детермінації R ²	F-критерій Фішера
$Y = -9,5071 + 0,1875 X_6 - 0,0369 t$	0,998	0,997	209,7
$Y = 0,7013 - 0,0453 X_7 - 0,0726 t$	0,983	0,966	14,03
$Y = 0,4562 - 0,0197 X_9 + 0,1106 t$	0,999	0,998	255,4
$Y = 0,4803 - 0,0273 X_{10} + 0,0050 t$	0,993	0,986	35,8
$Y = 0,5224 - 0,0542 X_{12} - 0,0105 t$	0,995	0,989	45,4
$Y = 0,2266 - 0,9682 X_{14} - 0,2096 t$	0,995	0,989	49,2

Як видно з даних табл. 2, на загальну ліквідність банківської системи (Y) найбільший вплив оказують лише 6 факторів, серед яких слід назвати:

- X₆ – співвідношенню доходів населення по оплаті праці в його поточних витратах

(%), який по силі впливу на результативний показник посідає друге місце серед усіх інших факторних ознак, які мають тісний зв'язок із результативним показником – загальною ліквідністю банківської системи. Слід відмітити, що про можливість суттєвого впливу цього фактору на загальну ліквідність банківської системи в спеціальній літературі нічого немає. Однак, як показав аналіз при тісності зв'язку між результативним показником та факторною ознакою – питомою вагою доходів населення (по оплаті праці) у їх поточних видатках, тобто платоспроможністю населення, $-0,998$, загальна ліквідність банківської системи збільшується у середньому на $0,1875$ при рості факторної ознаки (платоспроможності населення) на один відсоток. З економічної точки зору це означає, що ліквідність банківської системи, тобто спроможності усіх банків системи по першій вимозі вкладників виплачувати їм готівку, може бути збільшена при збільшенні платоспроможності населення, бо за таких умов населення скоріш вкладає кошти до банків, ніж вилучає їх з банків і, відповідно, менш звертається до банків за зняттям готівки по своїх вкладах. З цього можна зробити висновок про те, що підвищення платоспроможності населення (чи то за рахунок підвищення оплати праці, чи то за рахунок зниження цін) буде сприяти підвищенню загальної ліквідності банківської системи країни.

- X7 (норма обов'язкових резервів), X10 (сума обов'язкових резервів) та X9 (загальна сума резервів банків на їх коррахунках в НБУ та інших банках). Всі ці факторні ознаки тісно пов'язані поміж собою. Разом з тим, їх високі коефіцієнти парної кореляції (від $0,983$ до $0,999$) свідчить про тісний зв'язок між цими факторними ознаками та результативним показником (Y). Коефіцієнт детермінації свідчить, що від $96,6\%$ до $99,8\%$ варіації показника загальної ліквідності банківської системи зумовлюється варіацією цих факторних ознак, бо збільшення норми обов'язкових резервів (X7) збільшує, відповідно, і суму обов'язкових резервів на коррахунках в НБУ (X10), а слід, і загальну суму резервів банків на їх коррахунках (X9), зменшуючи, тим самим, загальну ліквідність банківської системи. Відповідно, у кожного комерційного банку системи, зокрема, і усіх комерційних банках системи разом зменшуються залишки готівкових коштів, якими вони можуть забезпечити перед вкладниками свої зобов'язання по їх першій вимозі. З цього можна зробити висновок про те, що НБУ для підвищення загальної ліквідності банківської системи слід встановити нульову норму обов'язкового резервування задля банків.

- X12 – позички рефінансування у відсотках до загальної суми вкладів. Як видно з регресійної моделі (табл. 2), високий коефіцієнт парної кореляції ($0,995$) свідчить про тісний зв'язок між факторною ознакою (співвідношенням позичок рефінансування із загальною сумою вкладів) та результативним показником – загальною ліквідністю банківської системи Лбсз (Y). Коефіцієнт детермінації свідчить, що $98,9\%$ варіації показника загальної ліквідності банківської системи зумовлюється варіацією співвідношення позичок рефінансування із загальною сумою вкладів, залучених банківською системою України. Згідно регресійної моделі збільшення факторної ознаки впливає на зменшення результативного показника. З економічної точки зору це означає, що зменшення загальної ліквідності банківської системи потребує збільшення питомої ваги позичок рефінансування відносно вкладів.

- X14 – (співвідношення довгострокових позичок і короткострокових (поточних) вкладів, залучених банківською системою). Високий коефіцієнт парної кореляції ($0,995$) свідчить про тісний зв'язок між факторною ознакою (співвідношенням довгострокових позичок і короткострокових вкладів) та результативним показником – загальною ліквідністю банківської системи Лбсз (Y). Коефіцієнт детермінації свідчить, що $98,9\%$ варіації показника ліквідності зумовлюється варіацією співвідношення довгострокових позичок до поточних вкладів. Збільшення цього співвідношення на одиницю призводить до зменшення результативного показника, тобто загальної ліквідності банківської системи, на $0,9682$. Це обумовлено тим, що коли обсяг довгострокових позичок перевищує обсяг поточних вкладів (згідно з помилковою трансформаційною функцією банків), то ліквідність банківської системи зменшується тому, що залучені короткострокові поточні вклади надаються в довгострокові

позички. За таких умов, коли вкладники звертаються в банки за своїми вкладами і не можуть отримати їх (бо банки надали їх в довгострокові позички, термін використання яких не збігається із термінами поточних вкладів), ліквідність банківської системи зменшується.

Висновки і перспективи подальших розробок. Проведений нами аналіз причин кризи ліквідності банківської системи України та факторів, які впливають на її рівень, вимірний згідно запропонованих нами показників ліквідності банківської системи показав, що однією з причин кризи ліквідності банківської системи є, на наш погляд, відсутність чіткого розуміння науковців того безспірного факту, що сутність ліквідності банківської системи (так само як і банків) пов'язана із необхідністю банків виплачувати і поточні, і строкові вклади своїм вкладникам по їх першій вимозі і, що найголовніше, готівкою. Нехтування цією основною ознакою банківської ліквідності призвело до того, що банки вважали себе ліквідними, навіть, при відсутності в них необхідної суми готівкових та прирівняних до них коштів, бо впритул до 2008 року практика діяльності банків України не стикалася із масовим вилученням вкладів. Саме це нехтування головною ознакою ліквідності банків та банківської системи і призвело банки до кризи ліквідності, на яку, в свою чергу, впливав цілий ряд факторів, серед яких особливо слід назвати відношення довгострокових позичок, наданих банківською системою країни до короткострокових вкладів, залучених цією ж системою (якими є поточні вклади населення). Тут заслуговує на увагу те, що в останній час в Україні стала набирати силу так звана помилкова трансформаційна функція банків, за якою банки (нібито) мають можливість трансформувати короткострокові вклади в довгострокові позички про що автор писав ще у 2006 та 2008 рр. [5, с.496]. Однак таке трансформування короткострокових вкладів у довгострокові позички можливе лише при наявності повної впевненості про те, що масового вилучення вкладів не існує взагалі, що неможливо уявити за умов циклічного розвитку економіки в ринкових умовах.

Серед факторів (макроекономічних показників), які стали причиною кризи ліквідності банківської системи України слід назвати суттєве зменшення платоспроможності населення у зв'язку із волюнтаристськими змінами долара США, особливо після різкого зростання курсу долара США, починаючи із жовтня 2008 року. та відповідне падіння довіри населення до банківської системи країни.

Усе вищевикладене дозволяє нам зробити висновки про те, що існує ще багато проблем в аналізі ліквідності банківської системи та тих факторів, які можуть впливати на її зменшення з метою запобігання можливого виникнення її кризи.

Література

1. Міщенко В. Ліквідність банківської системи: економічна сутність, структура й методологічний підхід до аналізу / В. Міщенко, А. Сомик // Вісник НБУ. – 2008. – № 11. – С. 6-9.
2. Кузнецова Л.В. Сутність банківської ліквідності в умовах ринкової економіки / Л.В. Кузнецова // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2005. – № 20. – С. 147-151.
3. Дзюблюк О.В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах реформування економіки / О.В. Дзюблюк. – К.: Поліграфкнига, 2000. – 508 с.
4. Бюлетень НБУ. – 2008. – № 5.
5. Рябинина Л.Н. Деньги и кредит / Л.Н. Рябинина. – К.: Центр учебной литературы, 2008. – 602 с.
6. Інструкція НБУ «Про порядок регулювання діяльності банків в Україні», затверджена постановою Правління НБУ від 28.08.2001 р. № 368, із змінами та доповненнями за станом на 01.01.09.
7. Положення «Про порядок формування обов'язкових резервів для банків України», затверджене постановою Правління НБУ від 16.03.2006 р. № 91, із змінами та доповненнями за станом на 01.01.09.
8. Положення «Про регулювання НБУ ліквідності банків України, затверджене постановою Правління НБУ від 26 вересня 2006 р. № 378, із змінами та доповненнями за станом на 01.01.09.